

سیاست کیفری در قبال بهره کشی جنسی از کودکان و سازوکارهای مقابله با آن در اسناد بین‌المللی و حقوق کیفری ایران

غلامرضا رضائی راد^۱، علی آقاپور^{۲*}، طاهره محمود سلطانی^۳

تاریخ دریافت: ۱۳۹۷/۱۰/۰۶ تاریخ پذیرش: ۱۳۹۷/۱۲/۲۶

صفحات ۳۵۹ تا ۳۷۸

چکیده

ضرورت اتخاذ رویکرد افتراقی در قبال کودکان در راستای اعمال سیاست‌های حمایتی مطابق با معیارهای بین‌المللی، از یک سو و آسیب پذیری آنان در برابر انواع بهره‌کشی‌ها، از سوی دیگر موجب شده که موضوع سیاست کیفری در قبال بهره‌کشی جنسی از کودکان و سازوکارهای مقابله با آن با هدف ارتقای وضعیت قوانین داخلی به نفع آنها و ایجاد سازوکارهایی برای مقابله با این پدیده مورد ارزیابی قرار داده شود و از طرفی با توجه به تحولات تقنینی جدید در لایحه حمایت از اطفال و نوجوانان اهمیت موضوع دوچندان شد؛ از این رو نگارندگان در این مقاله با روش توصیفی و تحلیلی و توصیفی به واکاوی موضوع حاضر پرداخته‌اند و در مجموع به این نتیجه رسیده‌اند که، قانون جدید حمایت از اطفال و نوجوانان که سعی کرد حمایت همه‌جانبه از افراد زیر ۱۸ سال تمام شمسی را در نظر داشته باشد، نسبت به قوانین قبلی حمایت کیفری افتراقی بهتر و بیشتری از نسبت به کودکان داشته و منطبق با اسناد بین‌المللی در این زمینه شده است. واژگان کلیدی: بهره‌کشی جنسی، سیاست کیفری، قانون حمایت از اطفال و نوجوانان، هرزه‌نگاری، ازدواج اجباری.

* قاضی دادگستری و کارشناسی ارشد حقوق خصوصی، دانشگاه بین‌المللی امام خمینی، قزوین، ایران.

** کارشناسی ارشد فقه و حقوق، واحد تبریز، دانشگاه آزاد اسلامی، تبریز، ایران.

*** دانشجوی دکتری حقوق کیفری و جرم‌شناسی، واحد مشهد، دانشگاه آزاد اسلامی، مشهد، ایران

نویسنده مسئول: tmsoltani@yahoo.com

مقدمه

امروزه بهره‌کشی جنسی کودکان^۲ و سازوکارهای مقابله با آن در نظام بین‌الملل حقوق بشر یکی از مهم‌ترین مسائل در سطح حقوق بین‌الملل کیفری و حقوق داخلی کشورهایی مانند ایران می‌باشد، بهره‌کشی جنسی مورد خاصی از برده‌داری یا کار اجباری است.

ماده ۱۹ کنوانسیون حقوق کودک، بر ممنوعیت بهره‌کشی از کودکان در حین مراقبت توسط والدین و سرپرستان قانونی یا هر شخص دیگری که عهده‌دار مراقبت از اوست، از رهگذر پشتیبانی از پیگرد قضایی اشاره دارد، همچنین در ماده ۳۶ این سند الزام آور حقوق بشری، کشورهای عضو به حمایت از کودک در برابر کلیه اشکال بهره‌کشی و سوءاستفاده جنسی متعهد شده و در این راستا بر ممنوعیت و جلوگیری از برخی مصادیق بهره‌کشی و سوءاستفاده جنسی^۳ تأکید شده است. کنوانسیون حقوق کودک به این موارد بسنده نکرده و در ماده ۳۶ کشورهای عضو را به حمایت از کودک در برابر کلیه اشکال دیگر بهره‌کشی که مغایر با هر یک از جنبه‌های رفاه کودک باشد مکلف کرده است. منشور حقوق و رفاه کودکان آفریقا در ماده ۲۷ خود ذیل عبارت «بهره‌کشی جنسی» مفاد ماده ۳۶ کنوانسیون حقوق کودک را عیناً منعکس کرده است (زینالی، ۱۳۹۴: ۳۱۷). با این اوصاف نگارندگان در این مقاله در پی پاسخ‌گویی به این سوالات اصلی هستند که لایحه حمایت از اطفال و نوجوانان در قبال بهره‌کشی جنسی از کودکان چه رویکردی داشته است؟ اسناد بین‌المللی حقوق بشری چه موازینی نسبت به بهره‌کشی جنسی از کودکان داشته‌اند و همچنین سازوکارهای مقابله با بهره‌کشی جنسی از کودکان چیست؟

^۲. آن‌چه که آزار جنسی را از بهره‌کشی جنسی متمایز می‌کند، برخورد ابزاری و کالایی با کودکان است که براساس آن میل جنسی و اندام‌های او به عنوان کالایی که منبع درآمد برای استثمارکننده دارد، محسوب می‌شود. امروزه، بهره‌کشی جنسی تجاری از کودک بنا به دلایل مختلف ابعاد بین‌المللی یافته و مصادیق و جلوه‌های نوینی پیدا کرده است (زینالی، ۱۳۹۴: ۳۲۹).

^۳. جلوگیری از موارد ذیل در راستای اقدامات مقتضی ملی علیه بهره‌کشی و سوءاستفاده اقتصادی در این ماده ذکر شده است: الف. اغوا یا وادار کردن کودکان به پرداختن به هرگونه فعالیت جنسی غیرقانونی؛ ب. استفاده استثمارگرانه از کودکان در روسپیگری یا دیگر اعمال جنسی غیرقانونی؛ پ. استفاده استثمارگرانه از کودکان در نمایش‌ها یا مطالب پورنوگرافیک.

سیاست کیفری در قبال بهره کشی جنسی از کودکان و سازوکارهای مقابله با آن در..... ۳۶۱

۱. سیاست کیفری در قبال بهره کشی جنسی از کودکان

بررسی قوانین کیفری ایران تا قبل از تصویب قانون حمایت از کودکان و نوجوانان نشان می‌دهد که مصادیق بهره کشی جنسی در چارچوب جرم انگاری افتراقی یا تشدید کیفر بزه‌کارانی که بزه دیده آن‌ها یک کودک است در جرایم مربوط به نظام عمومی، کمتر مورد توجه واقع شده است و اندک پیشرفت‌هایی هم که وجود داشته است پس از انقلاب اسلامی ایران با اصلاح قوانین کیفری حذف شده اند.

۱-۱. ازدواج اجباری کودکان

بحث اساسی در ازدواج رضایت است که در اعلامیه جهانی حقوق بشر در ماده ۱۶ نیز به آن اشاره شده است. به موجب این ماده، ازدواج باید با رضایت کامل و آزادانه مرد و زن واقع شود. در کنوانسیون رفع هر گونه تبعیض علیه زنان، میثاق حقوق مدنی و سیاسی و میثاق حقوق اقتصادی، اجتماعی و فرهنگی نیز بیان شده که ازدواج بدون رضایت کامل طرفین هیچ اثر قانونی ندارد، این رضایت نیز باید توسط خود شخص و در چارچوب مقررات بیان شود.

اما ازدواج‌های اجباری در بیشتر موارد، بدون رضایت کودک و نوجوان صورت می‌گیرد و حتی اجازه اظهار نظر را ندارند و در مواردی نیز که کودک به ظاهر رضایت خود را اعلام می‌کند در بیشتر موارد براساس خواست دیگران، چه از طریق خشونت‌های جسمی و روحی و چه با فریب دادن کودک صورت می‌گیرد. حتی در مواردی که کودک براساس رضایت شخصی این عمل را انجام می‌دهد، به آن درجه از رشد و بلوغ نرسیده است که بتواند ماهیت ازدواج و شریک زندگی خود را براساس تعقل و دوراندیشی انتخاب کند و بیش تر تابع احساسات است. در نتیجه این رضایت نیز نمی‌تواند کامل باشد. ازدواج‌های زودرس، صدمات جسمانی، روانی و ذهنی عمیق بر فرد گذاشته و باعث انزوای شخص می‌گردد.

هر چند در کنوانسیون حقوق کودک به طور مستقیم در مورد ازدواج‌های زودرس ماده‌ای پیش‌بینی نشده است، ولی ازدواج‌های زودرس با مواد زیادی از کنوانسیون مغایرت دارد؛ از جمله مواد ۳۶-۳۵-۳۴-۲۹-۲۸-۲۴-۱۹-۱۲-۶-۳-۲-۱. ازدواج کودکان در سنین مختلف در ایران به وفور دیده می‌شود و این در حالی است که به دلیل آسیب‌پذیر بودن کودکان و نوجوانان در ازدواج‌های زود هنگام، اسناد بین‌المللی

۳۶۲..... تحقیقات حقوقی تطبیقی ایران و بین‌الملل، سال دوازدهم، شماره چهل و سوم، بهار ۱۳۹۸

مختلفی به ممنوعیت این ازدواج‌ها تاکید کرده‌اند و دولت‌ها را موظف کردند که قوانین خود را مطابق با تعهدات بین‌المللی خود اصلاح و یا تغییر دهند.

بنا بر ماده ۱ کنوانسیون تکمیلی «الغا بردگی، تجارت برده و نهادها و اعمال مشابه برده برداری» مصوب ۱۹۶۵ که مورد پذیرش ایران هم قرار گرفته است، اجبار زن به ازدواج بدون موافقت خود او بردگی تلقی می‌شود. این ممنوعیت شامل هر نوع نهاد یا اقدامی می‌شود که بواسطه آن کودک یا نوجوان زیر ۱۸ سال به وسیله یک یا هر دو والدین یا قیم خود، چه در برابر پاداش چه بدون آن، و به منظور بهره‌کشی یا کار، مجبور به ازدواج می‌شود.

دولت ایران با قبول و تصویب این پیمان در مجلس پذیرفته است که: ۱- کنوانسیون را به عنوان بخشی از قوانین داخلی خود به رسمیت بشناسد و عمل به مندرجات آن را الزامی کند؛ ۲- قوانین جاری خود را مطابق این پیمان اصلاح نماید؛ ۳- حداقل سن مناسب را برای ازدواج تعیین نماید.

در کنوانسیون رفع کلیه تبعیضات علیه زنان آمده است:^۴ «نامزدی و تزویج فرزندان از نظر قانون قدرت اجرایی ندارد و کلیه اقدامات ضروری از جمله وضع قانون برای تعیین حداقل سن مناسب برای ازدواج باید به عمل آید و ازدواج در دفاتر رسمی باید ثبت گردد» در این سند دو نکته‌ی اساسی تصریح شده است: الف) منع تزویج فرزندان؛ زیرا، ازدواج پیوندی است که اراده طرفین در آن دخیل است، نامزدی و ازدواج فرزند به معنای در نظر گرفتن اراده و قصد اوست. ب) حداقل سن مناسب برای ازدواج؛ امروزه اکثریت قریب به اتفاق کشورهای جهان، حداقل سن ازدواج را به طور طبیعی سن بلوغ تعیین می‌کنند. آن چه مورد اختلاف است، خود سن بلوغ است که در کشورهای متفاوت متغیر است. بهتر بود که در این کنوانسیون، حداقل سن مناسب برای ازدواج نیز قید شود تا کشورها نتوانند به صورت سلیقه‌ای برای تعیین سن بلوغ عمل کنند.

یکی از نهادهایی که ممکن است کودکان در قالب آن مورد بهره‌کشی جنسی قرار بگیرند ازدواج می‌باشد. بر همین اساس مقنن ایرانی از رهگذر سازوکار جرم‌انگاری افتراقی به حمایت کیفری ویژه از اطفال در این نهاد پرداخته است.

^۴ این کنوانسیون در سال ۱۹۷۹ به تصویب مجمع عمومی سازمان ملل متحد رسیده است.

سیاست کیفری در قبال بهره کشی جنسی از کودکان و سازوکارهای مقابله با آن در.....۳۶۳

بر طبق ماده ۶۴۶ قانون مجازات اسلامی ازدواج قبل از بلوغ بدون اذن ولی ممنوع است چنانچه مردی با دختری که به حد بلوغ نرسیده برخلاف مقررات ماده ۱۰۶۱ قانون مدنی و تبصره آن ازدواج نماید به حبس تعزیری از شش ماه تا دو سال محکوم می‌گردد. این ماده به منظور جلوگیری از آسیب پذیری و بهره کشی جنسی کودکان در قالب نهاد ازدواج به حمایت کیفری ویژه از کودکان اقدام کرده بود.

ماده ۵۸ قانون حمایت خانواده مصوب ۱۳۹۱ با نسخ این ماده، ماده ۵۰ این قانون را جایگزین آن کرد؛ در این ماده قانونگذار با توجه به آثار ازدواج زودهنگام بر کودک بزه دیده به تشدید کیفر مرتکبین اقدام کرد در نتیجه هرگاه ازدواج زودهنگام به واقعه منتهی به نقص عضو یا مرض دائم کودک منجر گردد زوج علاوه بر پرداخت دیه به حبس تعزیری درجه پنج (دو تا پنج سال) و اگر به واقعه منتهی به فوت زن منجر شود، زوج افزون بر پرداخت دیه به حبس تعزیری درجه چهار پنج تا ده سال محکوم خواهد شد. همچنین وفق تبصره این ماده هرگاه ولی قهری، مادر، سرپرست قانونی یا مسول نگهداری و مراقبت و تربیت زوج در ارتکاب جرم موضوع این ماده تاثیر مستقیم داشته باشند به حبس تعزیری درجه شش محکوم می‌شوند. این حکم در مورد عاقد نیز مقرر است.

این ماده از چند جهت مورد اشکال هست و نمی‌تواند از کیان خانواده و کودکان حمایت کند اولاً این ماده مقرر می‌دارد: «هر مردی بر خلاف مقررات ماده ۱۰۴۱ قانون مدنی ازدواج کند» درحالی که در ماده‌ی ۱۰۴۱ هم از دختر صغیری که به سن ۱۳ سال تمام شمس‌ی نرسیده حمایت شده و هم از پسری که به سن ۱۵ سال تمام شمس‌ی نرسیده است، این سؤال مطرح می‌شود که وضعیت زنی که بدون اخذ اجازه‌ی دادگاه صالح با پسری که به سن ۱۵ سال تمام شمس‌ی نرسیده ازدواج می‌کند چیست؟ به خصوص زنی که باکره‌ی رشیده نیست که باید با اجازه‌ی ولی ازدواج کند. آیا چنین زنی مستحق مجازات نیست؟ آیا این ماده زن سالارانه نوشته نشده است؟ آیا بهتر نبود قانونگذار به جای واژه‌ی «مردی» واژه‌ی «شخصی» می‌آورد و چنین مقرر می‌داشت «هر شخصی بر خلاف...» (اسدی، ۱۳۹۲: ۱۲۹).

ثانیاً این مشکل مطرح می‌شود که این ماده اصلاً از قصاص صحبتی نکرده است، در حالی که می‌تواند چنین مواقعه‌ای مجازات قصاص را به دنبال داشته باشد. این مجازات در صورتی است که واقعه با دختر بچه نوعاً ایجاد نقص، یا مرض دائم یا مرگ می‌کند و مرد بدان آگاه است یا بی احتیاطی و بی‌پروایی شدیدی کرده است. اگرچه شوهر

۳۶۴..... تحقیقات حقوقی تطبیقی ایران و بین‌الملل، سال دوازدهم، شماره چهل و سوم، بهار ۱۳۹۸

نوعاً قصد قتل یا صدمه ندارد ولی اگر بداند که عملش منجر به قتل و صدمه می‌شود، جنایت عمدی محسوب می‌شود. به همین جهت است که برخی مراجع معاصر عمل شوهر مبتلا به ایدزی را که با علم به مریضی با همسرش مقاربت نموده و باعث ابتلای وی به ایدز و در نهایت فوت وی می‌شود، جنایت عمدی و موجب قصاص می‌دانند (حاجی ده‌آبادی، ۱۳۸۹: ۱۹-۲۰).

به هر حال این که قانون حمایت از خانواده وارد حریم حقوق کیفری در بخش قصاص و دیات شده است و قواعد آن را نادیده گرفته است صحیح نیست؛ چرا که مطابق قواعد باب قصاص در صورتی که کسی عمل منتهی به جنایتی را به قصد ایجاد آن جنایت انجام دهد یا اینکه عملش نوعاً منجر به آن جنایت شود، عمد محسوب و با رعایت شرایط مقرر به قصاص محکوم می‌شود. جا داشت که در این قانون چنین آورده می‌شد: «علاوه بر پرداخت دیه یا قصاص حسب مورد...».

اشکال سوم این است که در تبصره‌ی این ماده برای ولی قهری، مادر، سرپرست قانونی یا مسئول نگهداری و مراقبت و تربیت زوجه، مجازات مقرر می‌دارد، به شرط آنکه اشخاص مزبور «در ارتکاب جرم موضوع این ماده تأثیر مستقیم داشته باشد مقصود ما واژه‌ی «تأثیر مستقیم» است که واژه‌های شناخته شده، به خصوص از منظر حقوق کیفری، نیست. حقوق کیفری تمام اشخاصی را که به نوعی در ارتکاب جرم دخالت دارند با رعایت شرایط و ضوابط مقرر با عناوین شناخته شده‌ای معرفی می‌کند: مباشر، شریک، معاون، فاعل معنوی و... ضمن اینکه تأثیر آن هم به قید مستقیم خود ابهام دارد (حاجی ده‌آبادی و کرامتی معز، ۱۳۹۶: ۱۳).

آیا مقصود تحریک و تطمیع و... است، آیا صرف پذیرفتن پیشنهاد ازدواج مرد با صغیره تأثیر مستقیم است؟ اگر مقصود قانونگذار معاونت است، جا دارد به این واژه‌ی شناخته شده اشاره و مقرر کند: «هرگاه ولی قهری... در ارتکاب جرم موضوع این ماده معاونت داشته باشد...» و اگر مقصود چیز دیگری است لازم است، آن مقصود را روشن سازد.

۲-۱. جرم انگاری بهره‌کشی جنسی کودکان کار

یکی دیگر از موارد بهره‌کشی از کودکان و نوجوانان در فعالیت‌های مجرمانه جنسی، بهره‌کشی از آنها در امر فحشا است که یکی از قدیمی‌ترین پدیده‌های اجتماعی جوامع مختلف است. تحقیقات فراوان انجام گرفته در این زمینه، همگی بیانگر این است که مشکلات اقتصادی در ایجاد این گونه مسائل سهم بیشتری را نسبت به سایر

سیاست کیفری در قبال بهره کشی جنسی از کودکان و سازوکارهای مقابله با آن در.....۳۶۵

عوامل به خود اختصاص داده است، اگر چه شاید نتوان کودکان را در این خصوص بزه دیده و قربانی صرف تلقی نمود؛ زیرا در این مورد گاه خود کودکان مجرم شناخته می شوند.

ماده ۲ پروتکل الحاقی به کنوانسیون حقوق کودک فحشای کودکان را به معنای استفاده از آنها در فعالیتهای جنسی در ازای پرداخت وجه و یا مسائل دیگر دانسته که تعریفی جامع و مانعی قلمداد می گردد.

از عوامل متعددی که موجب به فحشا کشیده شدن کودکان می گردد، نیازهای برخاسته از فقر آنهاست. اما این موضوع تنها یک بعد این مشکل است. در مراکش از دلایل عمده فحشای پسران، کمک به خانواده است. پسران درگیر فحشا پولی را که از این راه به دست می آورند، برای تأمین خانواده خود پس انداز می کنند. در برخی مواقع حتی کودکان رابطه خوبی نیز با بهره کشان خود دارند و اغلب آن ها برای معاینه عمومی به مراکز پزشکی می روند. درعین حال به گفته گزارشگران ویژه، پسران معمولاً از بازگو کردن مشکلاتشان شرم دارند و بسیار مشکل است که بتوان فهمید آن ها درگیر فحشا شده اند.

ماده ۳۴ کنوانسیون حقوق کودک ۱۹۸۹ در مقام حمایت از کودکان در برابر این گونه سوء استفاده ها مقرر داشته «کشورهای عضو کنوانسیون در جهت جلوگیری از تشویق یا وادار کردن کودکان به هر گونه فعالیت جنسی، استفاده استثماری از کودکان در فاحشه گری و سایر اعمال غیر قانونی جنسی .. اقدامات ملی را به عمل خواهند آورد».

جدیدترین سندی که به حمایت از کودکان در برابر بهره کشی جنسی و به فحشا کشاندن آنها پرداخته، پروتکل اختیاری کنوانسیون حقوق کودک در مورد فروش، فحشا و هرزه نگاری کودکان است. این پروتکل در ۱۰ ماده، بر ضرورت همکاری همه جانبه دولت ها جهت جلوگیری از تجارت جنسی و فحشا تأکید می نماید. پروتکل مذکور نگرش نسبت به کودک مورد بهره کشی واقع شده را از مجرم به قربانی جنسی تغییر داده و بهره کشی جنسی از کودکان را به عنوان یک آزار کیفری بین المللی، قلمداد کرده است و در نهایت خرید و فروش، فحشا و هرزه نگاری کودکان را به یکی از موضوع های کیفری در جهان تبدیل کرده و بدین وسیله برخورد کیفری کلیه دولت های عضو را صرف نظر از ملیت خاطیان یا مکان ارتکاب جرم، تضمین کرده است.

۳۶۶..... تحقیقات حقوقی تطبیقی ایران و بین‌الملل، سال دوازدهم، شماره چهل و سوم، بهار ۱۳۹۸

کودکان به دلیل ویژگی‌هایی که دارند بسیار آسیب پذیر هستند و نیاز به حمایت و مراقبت دارند؛ اما گاهی بزرگسالان به دلایل مختلف آن‌ها را مورد آزار و اذیت قرار می‌دهند؛ سازمان بهداشت جهانی کودک آزاری را «آسیب یا تهدید سلامت جسم و روان و یا سعادت و رفاه کودک به دست والدین یا سایر افراد مسئول» می‌داند و کودک آزاری را به چهار نوع؛ کودک آزاری جسمی؛ کودک آزاری جنسی؛ کودک آزاری عاطفی؛ کودک آزاری ناشی از غفلت تقسیم می‌کند (کاشی، ۱۳۹۷: ۱۵).

پدیده کودک آزاری را می‌توان از ابعاد مختلفی مورد بررسی قرار داد که نگاه حقوقی و به طور خاص «جرم‌شناسی» از جمله این ابعاد است؛ برای بررسی این پدیده لازم است به آمار جهانی و ملی کودک آزاری اشاره‌ای داشته باشیم؛ در امریکا روزانه ۵ کودک بر اثر کودک آزاری می‌میرند که سه چهارم آن‌ها کمتر از ۴ سال دارند و در هر ده ثانیه یک مورد کودک آزاری گزارش می‌شود؛ همچنین ۳۱ درصد از زنان و ۱۴ درصد از مردان زندانی در امریکا؛ در کودکی مورد آزار قرار گرفته‌اند؛ ۶۰ درصد از مراجعه کنندگان به مراکز ترک اعتیاد در امریکا در کودکی مورد آزار قرار گرفته‌اند؛ ۳۰ درصد از افرادی که در کودکی مورد آزار قرار گرفته‌اند در آینده چرخه کودک آزاری را با آزار کودکان خود ادامه می‌دهند (محمد نسل، ۱۳۹۴: ۲).

حال با توجه به این که بیشترین این آزارها توسط افراد آشنا با کودک و در محیط خانواده و حتی توسط محارم کودک با علم به حرمت آن انجام می‌پذیرد، چگونه می‌توان این اطمینان خاطر را داشت که با تصریح قانون به امکان ازدواج با فرزندخوانده، زمینه آزار جنسی کودک توسط سرپرست کودک با این تصور که وی می‌تواند همسر او باشد و صرف نظر از قباحت آن، فراهم نشده است و هم چنین با ترفندهایی که مرتکب نسبت به کودک اعمال می‌کند چگونه کودک می‌تواند از دیگران طلب حمایت کند؟ و در صورت عیان شدن این رفتارها چه اتفاقی در نهاد مقدس خانواده رخ می‌دهد و در خوش بینانه ترین شکل، چگونه می‌توان از چنین کودکی حمایت کرد؟

بدین ترتیب زمینه نگاه‌های آلوده به گناه و رفتارهای شرم آور در محیط مقدس خانواده ایجاد خواهد شد و در این میان بیشترین آسیب نصیب کسی می‌شود که برای برخورداری از حمایت‌های عاطفی و معنوی و درک رابطه شیرین والد - فرزندی راهی یک خانواده شده است (امیری، ۱۳۹۸: ۶۲).

ماده ۱۰ لایحه حمایت از اطفال و نوجوانان مقرر می‌دارد: «هرکس نسبت به طفل یا نوجوان مرتکب آزار یا سوءاستفاده جنسی شود، در صورتی که مشمول مجازات حد

سیاست کیفری در قبال بهره کشی جنسی از کودکان و سازوکارهای مقابله با آن در.....۳۶۷

نباشد با در نظر گرفتن شرایطی مانند وضعیت بزه دیده، شرایط مرتکب و آثار جرم، به ترتیب زیر مجازات می شود:

۱. آزار جنسی تماسی توسط محارم یا با عنف به مجازات حبس درجه پنج قانون مجازات اسلامی؛

۲. سایر آزارهای جنسی تماسی به مجازات حبس درجه شش قانون مجازات اسلامی؛

۳. آزار جنسی غیرتماسی توسط محارم یا با عنف به یکی از مجازات های درجه هفت قانون مجازات اسلامی؛

۴. سایر آزارهای جنسی غیرتماسی به یکی از مجازات های درجه هشت قانون مجازات اسلامی؛

۵. بهره کشی جنسی از طفل و نوجوان از طریق عرضه، در اختیار گرفتن، وادار یا اجیر کردن برای هرزه نگاری یا سوءاستفاده جنسی به مجازات حبس درجه پنج قانون مجازات اسلامی؛

۶. در دسترس قرار دادن یا ارائه محتوا یا اثر مستهجن یا مبتذل به طفل یا نوجوان به یک یا چند مجازات درجه هشت قانون مجازات اسلامی؛

۷. استفاده از طفل و نوجوان برای تهیه، تولید، توزیع، تکثیر، نمایش، فروش و نگهداری آثار سمعی و بصری مستهجن یا مبتذل، حسب مورد به میانگین حداقل و حداکثر تا حداکثر مجازات مقرر در قانون مربوط؛

۸. واردات، صادرات، تکثیر، انتشار، عرضه، معامله یا بارگذاری محتوا یا اثر مستهجن یا مبتذل که در آنها از اطفال و نوجوانان بهره گیری شده و یا حمل و نگهداری آنها به یکی از مجازات های درجه شش قانون مجازات اسلامی».

بند ۸ ماده ۱۰ لایحه مذکور در مقایسه سایر مواد از حیث میزان مجازات حبس، در این ماده خیلی کمتر است و این قانون که درباره واردات و صادرات است در مقایسه قانون سمعی و بصری در قانون تعزیرات مجازات کمتری دارد در صورتی که هدف لایحه جدید حمایت بیشتر از کودک و نوجوان بوده ولی در این ماده تناقض با هدف آشکار می گردد.

۱-۳. جرم انگاری هرزه نگاری کودکان

هرزه نگاری کودکان شکل جدیدی از بردگی جنسی و یکی از آثار جهانی شدن نیز محسوب می‌شود. استفاده روزافزون از فناوری‌های پیشرفته مانند رایانه، دوربین‌های ویدیویی دستی، ویدیوهای ضابط، ادیت‌های خانگی، سیستم‌های گرافیکی کامپیوتری، اینترنت و ... موجب تسهیل ایجاد و توزیع هرزه نگاری کودکان شده و حتی عرضه آن‌ها را نیز ارزان‌تر و در بسیاری موارد کشف آن‌ها را غیرممکن نموده است.

فضای سایبری به ویژه اینترنت نیز تأثیر نامطلوبی بر زندگی کودکان گذاشته و آن‌ها را در معرض تصاویر غیر قانونی هرزه نگاری کودکان قرار داده است. این فناوری حتی می‌تواند افکار عمومی را به این سمت سوق دهد که انجام عمل جنسی با کودکان در هر سنی اشکالی ندارد و یا آزار جنسی کودکان چندان غیرقانونی نیست و یا این که تماشای این گونه تصاویر و سایت‌ها از طریق اینترنت چندان برای کودکان مضر نمی‌باشد. امروزه استفاده کنندگان از اینترنت تنها بزرگسالان نیستند؛ بلکه اینترنت نقش عمده‌ای در پرکردن اوقات فراغت کودکان دارد؛ بنابراین باید با مسدود کردن این قبیل سایت‌ها دستیابی کودکان را به آن‌ها محدود کرد.

در حال حاضر ضرورت تصویب قوانین جدید با هدف ممنوعیت تولید، توزیع و تصرف هرزه نگاری از طریق اینترنت و مجازات شدید بزرگسالانی که دست به چنین اقدامهایی می‌زنند، احساس می‌شود. همچنین تأثیر روزافزون رسانه گروهی بر کودکان و افزایش استفاده از آن‌ها در نمایش‌های خشونت‌آمیز، موجب افزایش بهره‌کشی جنسی از کودکان و هرزه نگاری می‌شود.

با توجه به پیشرفت ارتباطات، هرزه نگاری جنبه جهانی به خود گرفته و به یکی از تجارت‌های پر سود تبدیل گشته است. هرزه نگاری کودکان شامل نمایش عکس و فیلم‌های مبتذل و مستهجن از طریق اینترنت، ماهواره و ... است که در منحرف کردن کودکان، به دلیل آسیب‌پذیر بودن آنها مؤثر و زمینه را برای روابط نامشروع و فحش‌های کودکان فراهم می‌کند.^۵ این اعمال تأثیرات مخرب و خطرناک فیزیکی، روانی و

^۵ هرزه نگاری کودکان هنگامی که کودک با تصاویر و محرک‌های مختلف جنسی زودتر از سن مناسب خود برخورد کند، امکان بلوغ جنسی زودرس را محقق می‌کند. این بلوغ جنسی زودرس گرچه برای پسرچه‌ها خوشایند است، در هر حال می‌تواند برای هر دو جنس آسیب‌ها و مشکلات فراوان خاص خود را ایجاد کند مانند انجام رفتارهای جنسی زود هنگام، بروز هیجان‌های منفی ناشی از تغییرات بدنی، طرد توسط همسالان، انتظارات بیش از حد اطرافیان و والدین و...» (کرامتی معز و عبدالهی،

سیاست کیفی در قبال بهره‌کشی جنسی از کودکان و سازوکارهای مقابله با آن در.....۳۶۹

اجتماعی بر کودک داشته و کودک را در آینده با مشکلات روحی، روانی و جسمانی بسیار رو به رو می‌کند. رشد بازار جهانی هرزه‌نگاری از طریق مجلات، کتابها و به ویژه از طریق لوح‌های فشرده رایانه‌ای و اینترنت در دهه‌های اخیر، کودکان را با توجه به آسیب‌پذیر بودن آنها مورد آماج حملات خود قرار داده است.

هرزه‌نگاری یا پورنوگرافی عبارت است از تولید و ارائه هرگونه تصویر، صوت، متن و یا هر شیء دیگر که محتوی صحنه‌ها و مطالب آشکار جنسی باشد. تقریباً بیشتر تمدن‌های کهن بشری از جمله ایران با هرزه‌نگاری آشنا بوده و در این ارتباط آثار هرزه‌نگارانه گوناگونی در دست است. با پیشرفت جوامع انسانی و توسعه صنایع و فناوری-های ارتباطی، پدیده هرزه‌نگاری از حالت سنتی و محدود خارج شده و به صورت پدیده‌ای جهان‌شمول و گسترده به یک صنعت جهانی تبدیل شده است. انحطاط اخلاقی و جنسی جوامع از یکسو و زمینه‌ساز بودن هرزه‌نگاری در وقوع بسیاری از جرایم از سوی دیگر، به ویژه در چند سال اخیر، دانشمندان و دولتمردان گوناگون را برآن داشته تا در جهت مقابله و پیشگیری از این پدیده زیانبار کوشش کنند. در این راستا واکنش‌های گوناگونی در قبال هرزه‌نگاری صورت گرفته که در مجموع می‌توان آنها را به سه رویکرد جرم‌انگاری، جرم‌زدایی و قانونمندسازی تقسیم بندی کرد. بررسی و سنجش آمار و ارقام وضعیت هرزه‌نگاری در جهان و همچنین ارزیابی دلایل طرفداران هر یک از رویکردهای مذکور موید آن است که بهترین واکنش در قبال هرزه‌نگاری، شناخت عوامل موثر در گرایش افراد به آثار هرزه‌نگارانه، فرهنگ‌سازی و اطلاع‌رسانی از آثار سوء آن بر فرد و جامعه و در نهایت جرم‌انگاری کامل هرزه‌نگاری است (حاجی ده‌آبادی، هوشمند و سفیدی، ۱۳۹۶: ۱۰۱).

یکی از مهم‌ترین کنوانسیون‌هایی که در سال‌های اخیر به تصویب رسیده است «کنوانسیون بین‌المللی جرایم سایبر (بوداپست، ۲۳ نوامبر ۲۰۰۱)» است. کنوانسیون جرایم سایبر، اولین معاهده بین‌المللی در زمینه جرایم ارتکاب یافته از طریق اینترنت و سایر شبکه‌های رایانه‌ای است که به طور خاص به موضوعاتی نظیر نقض کپی‌رایت،

۱۳۹۵: ۳۳۴؛ از این رو بلوغ زودرس هم یکی عوامل گرایش کودکان و نوجوانان به استفاده از شبکه‌های اجتماعی است و هم یکی از آثار هرزه‌نگاری کودکان و دانش‌آموزان است (کرامتی معز، میرخلیلی، عالی پور و شیدائیان، ۱۳۹۸: صص ۱۰-۱۱).

۳۷۰..... تحقیقات حقوقی تطبیقی ایران و بین‌الملل، سال دوازدهم، شماره چهل و سوم، بهار ۱۳۹۸

کلاهبرداری کامپیوتری، جعل کامپیوتری، پورنوگرافی کودکان و امنیت شبکه ای می-پردازد.

هدف اصلی این کنوانسیون، دنبال کردن یک سیاست جنایی مشترک با هدف محافظت از جامعه در برابر جرایم سایبر، به طور ویژه از طریق تصویب قوانین مناسب و تحکیم همکاری های بین المللی است (زینالی، ۱۳۸۸: ۴۳۹) ماده ۹ این کنوانسیون به جرایم مرتبط با هرزه نگاری کودکان اختصاص داده شده و به دنبال تقویت اقداماتی حمایتی از کودکان از جمله حفاظت از آنها در برابر بهره کشی جنسی از طریق نوسازی قوانین کیفی در جهت جلوگیری مؤثر از استفاده از سیستمهای رایانه ای در ارتکاب جرایم جنسی علیه کودکان است (جلالی فراهانی، ۱۳۸۷: ۲۹).

اصطلاح هرزه نگاری در قوانین ایران به کار نرفته است، اما در چند متن قانونی با عباراتی چون «منافی عفت عمومی»، «جریحه دار کردن عفت و اخلاق عمومی»، «مبتذل» یا «مستهجن» به آنها اشاره شده است. قوانین ایران در قبال هرزه نگاری بسیار پراکنده است. این امر بدان جهت است که قانونگذار در قوانین مختلف متعرض هرزه نگاری شده و در هر یک از این متون قانونی، مصادیقی را ذکر کرده و احکامی را مقرر نموده است. این امر موجب می شود که محاکم در خصوص هر پرونده با مشکل تشخیص قانون حاکم مواجه باشند و اینکه قلمرو اجرایی هر یک از این قوانین چیست؟ کدام یک از این احکام قانونی نسخ شده اند و کدام ها به قوت خود باقی اند؟

خوشبختانه در لایحه حمایت از اطفال و نوجوانان «هرزه نگاری کودک» در بند دال ماده ۱ تعریف می شود و مقرر می شود: «تهیه و تولید هر اثری که محتوای آن بیانگر جذابیت جنسی طفل یا نوجوان مانند برهنگی، آمیزش، عمل جنسی یا اندام جنسی انسان است». در این بند، قانونگذار به طور صریح از واژه هرزه نگاری استفاده می کند و با توجه به اینکه قانون در جهت حمایت از اطفال و نوجوانان است، صرفاً هرزه نگاری کودک را تعریف می کند.

^۱. طفل و نوجوان هم در بند الف و ب قانون مذکور تعریف شدند که طفل؛ هر فردی که به سن بلوغ شرعی نرسیده می باشد و نوجوان؛ نیز هر فرد زیر ۱۸ سال کامل که به سن بلوغ شرعی رسیده است. پس حمایت قانونی در این لایحه کلیه افراد زیر ۱۸ سال است که از این جهت با اسناد بین المللی مطابق است و از این جهت اقدامی مثبت تلقی می شود.

سیاست کیفری در قبال بهره کشی جنسی از کودکان و سازوکارهای مقابله با آن در..... ۳۷۱

در بند ۵ ماده ۱۰ لایحه؛ مقنن بهره کشی جنسی از طفل و نوجوان از طریق عرضه، در اختیار گرفتن، وادار یا اجیر نمودن برای هرزه نگاری یا سوء استفاده جنسی به مجازات حبس درجه ۵ محکوم می شود. ملاحظه می شود که قانونگذار به طور صریح از واژه ی «هرزه نگاری» استفاده کرده است، در صورتی که در قوانین متعدد قبلی به صراحت از واژه هرزه نگاری استفاده نکرده بود.

حمایت قانون گذاری در قانون مورد اشاره محدود به موارد فوق نمی شود و در بسیاری از مواد دیگر این قانون جرم انگاری حمایتی از اطفال و نوجوانان انجام می دهد. همچنین مقنن در بند ۹ ماده ۱۰ لایحه حمایت از اطفال و نوجوانان مقرر داشته است: «برقراری ارتباط با طفل و نوجوان در فضای مجازی به منظور هرگونه آزار جنسی یا ارتباط جنسی نامشروع به یکی از مجازات های درجه شش قانون مجازات اسلامی»، محکوم خواهد شد.

ماده ۱۱ لایحه مذکور هرگونه معامله راجع به طفل و نوجوان از جمله خرید و فروش آنان را ممنوع اعلام کرده و مجازات آن در صورت ارتکاب عمل حبس درجه ۵ است و در ادامه ماده قانونگذار مقرر می دارد؛ چنانچه این رفتار با هدف فحشا و هرزه نگاری، بهره کشی اقتصادی، برداشت اعضا یا جوارح و یا استفاده از طفل و نوجوان در فعالیت های مجرمانه باشد، مرتکب به مجازات درجه ۴ محکوم می شود.

در قانون اخیرالتصویب قانونگذار اهتمام ویژه به هرزه نگاری کودکان داشته و توجه خاص به بزه دیگری کودکان که می توان این سیاست کیفری را سیاست مطلوب و مثبتی قلمداد کرد. در نهایت ماده ۱۹ لایحه حمایت از کودکان و نوجوان اشعار می دارد؛ «هر کس اطلاعات یا هویت و اسرار طفل یا نوجوان بزه دیده یا وضعیت مخاطره آمیز را افشا و یا جزئیات جرم ارتكابی توسط طفل یا نوجوان یا علیه وی را از طریق رسانه های گروهی و یا با توزیع، تکثیر، انتشار و نمایش فیلم یا عکس و مانند آنها تشریح نماید به گونه ای که موجب تجری دیگران، اشاعه جرم، آموزش شیوه ای ارتکاب آن یا بروز هرگونه ضرر یا آسیب به طفل یا نوجوان یا خانواده ی وی شود، به مجازات درجه ۶ محکوم می شود». قانونگذار مجدداً در این مقرر در جهت حمایت به جرم انگاری جرایم علیه اطفال و نوجوانان پرداخته است و هرگونه تولید و توزیع و نمایش فیلم و عکس اطفال و نوجوانان که مصداقی از هرزه نگاری کودکان است را انجام دهد، دارای مجازات حبس است.

۳۷۲..... تحقیقات حقوقی تطبیقی ایران و بین‌الملل، سال دوازدهم، شماره چهل و سوم، بهار ۱۳۹۸

۲. سازوکارهای مقابله با بهره‌کشی جنسی کودکان

علاوه بر اینکه دولت‌ها متعهد به قانونگذاری و اجرای قانون هستند، مواردی نیز وجود دارد که فارغ از دغدغه‌های قانونی باید به آن توجه نمود در حقیقت بدون ایجاد محیط حمایتی از کودک و زیر ساخت‌های فرهنگی تصویب صرف قانون نتیجه‌ای نخواهد داشت. بنابراین دولت باید در کنار وضع سازوکارهای قانونی اقدام به کشف و باز پروری آسیب دیدگان جرم بردگی جنسی نیز پردازد و از آنها حمایت کند.

۱-۲. سازوکارهای تقنینی

اسناد بین‌المللی که به تصویب دولت‌ها می‌رسد عمدتاً دارای ماهیتی آمره بوده و بدون نیاز به قانون‌گذاری ملی خود به خود در داخل خاک کشورها قابل اجرا و الزام آور هستند. اما در این میان به مقرراتی نیز بر می‌خوریم که اجرای آنها بنا بر طبیعتشان مستلزم تهیه و تصویب قانونی ملی توسط هر دولت با توجه به نظام حقوقی خاص خود است که این حکم در برخی مواد این معاهدات نیز منعکس شده است. البته تصویب قوانین ملی در زمینه آن دسته از قواعد بین‌المللی که خود به خود قابل اجرا هستند نیز بی‌فایده نیست، زیرا اجرای آنها را تسهیل کرده و در نهایت تضمین می‌کند (صابری، ۱۳۷۸: ۱۷) خصوصاً در زمینه حمایت از کودک در معرض خطر که جامعه بین‌المللی به تازگی ضرورت حمایت از آن را دریافته است. چنانکه برخی دولت‌ها هنوز سازوکار قانونی داخلی را به رغم تصویب اسناد مختلف بین‌المللی ایجاد نکرده‌اند. لذا نیاز قوانین داخلی برای رفع خلاهای تقنینی در حمایت از کودک در مقابل ابعاد مختلف بهره‌کشی جنسی هر چه بیشتر احساس می‌گردد.

۲-۲. تصویب معاهدات بین‌المللی حقوق بشری

کنوانسیون‌های حقوق بشر در زمره معاهدات چند جانب‌های تلقی می‌شوند که مشخصه بارز آنها هنجار آفرینی است. معاهدات حقوق کودک نیز از این دسته از معاهدات است. در حقیقت هدف از تصویب معاهدات قاعده‌ساز ایجاد تعادل بین حقوق و امتیازاتی نیست که هر یک از دول عضو در رابطه متقابل به طرف دیگر تفویض می‌نماید، بلکه هدف، بیشتر ایجاد قواعد مشترک بین‌المللی و بازتاب ارزشهای مشترکی که دول عضو، به رعایت آن در قلمرو خود متعهد می‌گردند، است. اصولاً هر کشوری که به سندی حقوق بشری ملحق می‌شود منکر لزوم احترام به کرامت انسانی نمی‌شود. سخن در این است که تفسیر کرامت انسانی و تجلی آن در سند مربوطه چگونه در نظر گرفته شده است. از همین رو، به نظر می‌رسد که داشتن

سیاست کیفری در قبال بهره کشی جنسی از کودکان و سازوکارهای مقابله با آن در.....۳۷۳

ملاکهای دقیق تر و اصول شفاف تری در این زمینه ضروری باشد. به علاوه، معاهدات بین المللی به گونه ای هستند که در عمل ممکن است کشورها با شرط های مبهم و تفسیر بردار به آنها پیوندند، شرطهایی که در عمل می تواند تمام تعهدات قراردادی کشور مزبور نسبت به معاهدات را تحت تاثیر خود قرار دهد (قاری سید فاطمی، ۱۳۸۲: ۲۰۳) کمیته حقوق کودک کشورهای عضو را ترغیب می کند که بادیگاهی صرف نظرکننده در قید و شرط خود در مورد کنوانسیون تجدیدنظر کنند.

۲-۳. هماهنگ سازی قوانین داخلی با نظام بین المللی

اکثر کشورهایی که نقض حقوق بشر از دغدغه های آنان به شمار می رود، در حقیقت از امضاء کنندگان کنوانسیون بین المللی حقوق بشری، به ویژه در مورد زنان و کودکان هستند و به این ترتیب ملزم به اجرای احکام این اسناد می باشند. با این وجود، در بسیاری از این کشورها روند تنظیم پیش نویس و تسلیم قوانین اجرایی بسیار کند بوده و در بسیاری از کشورهای در حال توسعه حتی فرآیندی غیر متعارف قلمداد می-گردد. علاوه بر این، در برخی از کشورها با اینکه از چنین قوانینی بهره مندند فاقد ضمانت اجرایی لازم هستند. لذا اقدامات تقنینی و تدوین برنامه های عمل آن، با اعمال نوآوری ها می تواند شروع مجددی برای پیکار با این پدیده معاصر حقوق بشری باشد. تاثیرگذاری یک عمل در سرزمین بیش از یک دولت ملاک واحدی است که هم می تواند مبنای اعمال صلاحیت توسط دولت های مختلف گردد و هم جرم را فراملی کند (سلیمی، ۱۳۸۰: ۶). اهمیت این موضوع را کمیته حقوق کودک نیز یادآور شده است و دولتها را تشویق به گنجاندن اصل مجازات فراملی در قوانین شان می کند تا از این موضوع اطمینان حاصل کند که بهره کشی جنسی از کودکان که توسط اتباع و افراد مقیم یک کشور در کشورهای دیگر صورت می گیرد تحت پیگرد قانونی قرار خواهد گرفت.

۲-۴. کشف و بازپروری

توجه به موقعیت آسیب پذیر قربانیان جرم بردگی جنسی، به ویژه پس از وارد شدن صدمات روانی و جسمانی به ایشان و تلاش برای تامین نیازهای آنان اهمیت خاصی دارد. در کنوانسیون پالمو، ارائه ی اقدامات حمایتی، پیشبینی شده است. ماده ۲۵ کنوانسیون، دولت ها را متعهد به اتخاذ رویکردهایی برای تدارک غرامت و کمک به بزه دیدگان نموده است. زیرا رفتار نامناسب با بزه دیدگان از سوی برخی مجریان عدالت

۳۷۴..... تحقیقات حقوقی تطبیقی ایران و بین‌الملل، سال دوازدهم، شماره چهل و سوم، بهار ۱۳۹۸

به ویژه سیستم پلیس، دادرسان و سیستم های ارائه خدمات اجتماعی، حقوق، منافع و نیازهای این گروه نادیده گرفته می شود و تشدید نامالایمات به «بزه دیدگی دومین» آنها منجر خواهد شد. این امر در مورد بزه دیدگان جرایم جنسی بیشتر مصداق می یابد. بدین ترتیب حمایت از بزه دیدگان در جهت جلب اعتماد آنها نسبت به عدالت کیفری و بازگرداندن قربانیان جرایم به بطن جامعه، ضروری است. اقدامهای حمایت گونه از بزه دیده ی بردگی جنسی و حمایت فراگیر از وی، تنها در سایه مشارکت نهادهای دولتی و جامعه امکان پذیر است.

۲-۵. حمایت‌های انتظامی

نحوه برخورد پلیس با بزه دیدگان قاچاق انسان، به ویژه قربانیان جرایم جنسی همراه با توهین و خشونت است که برخاسته از نگرش نادرست نیروی پلیس به این بزه دیدگان است.

پلیس به بزه دیده قاچاق جنسی به عنوان مجرم و خطاکار می نگرد و از این گذر شرایط نامساعدی که وی را به این ورطه سوق داده است، نادیده می گیرد. افزون بر این، خدمات ارائه شده توسط پلیس می تواند خدمات روان شناسی و مشاوره به منظور تشویق بزه دیدگان به افشای اطلاعات خود در خصوص قاچاقچیان و گروه‌های مجرمانه آنان و نیز اطمینان بخشی به بزه دیدگان در این خصوص که در فرآیند کیفری از آنان حمایت کامل به عمل خواهد آمد، باشد. پر واضح است که در فرآیند مددکاری، از مشاوران حقوقی و مترجمان و روان شناسان متخصص، در کنار ضابطان قضایی و پلیس استفاده می شود.

۲-۶. حمایت‌های پزشکی

بزه دیده در طول فرآیند بردگی جنسی با آسیب های جسمانی به ویژه با خطر بیماری‌های مقاربتی شامل HIV/AIDS و بیماریها دستگاہ تناسلی و خشونت های جنسی متعدد دیگر مواجه می شود. خدمت رسانی به قربانیان جرایم جنسی الزاماً نیازمند نظام پزشکی اختصاصی است که حمایتهای ویژه ای را ارائه نماید. زیرا قربانیان به دلیل صدمات جسمی و روحی نیازمند توجهات و مراقبتهای ویژه اند، به خصوص آن که در غالب موارد، از مراجعه به بیمارستان و یا اورژانس و افشای اسرارشان ترس دارند. حال آنکه اگر امکان مراجعه به فوریت‌های ویژه را داشته باشند، از خطرات متعاقبی که در انتظارشان است رها می شوند.

سیاست کیفری در قبال بهره کشی جنسی از کودکان و سازوکارهای مقابله با آن در.....۳۷۵

۲-۷. حمایت‌های حقوقی

اینگونه اقدام‌های حمایتی به معنای دریافت خسارت ناشی از جرم وارده بر بزه دیده است که متمرکز بر جبران خسارت‌های مالی، از یک سو و جبران خسارت‌های عاطفی، از سوی دیگر است.

اهمیت این امر در مورد بزه دیدگان بردگی جنسی که غالباً از نقطه نظر وضعیت اقتصادی، آسیب پذیر بوده و در شرایط فقر شدید به سر می‌برند دارای اهمیت است، به ویژه آن که این گونه بزه دیدگان از جامعه و خانواده‌ی خود رانده می‌شوند و دریافت خسارت‌های مالی و معنوی نوعی اقدام پیشگیرانه برای حمایت از بزه دیدگی مجدد آنان تلقی می‌شود.

همچنین رفع عنوان‌های مجرمانه از جمله روسپی‌گری و فحشا و اشتغال در کارهای خلاف قانون و به تبع آن عدم پیگرد قضایی به خاطر جرایمی که کودک اجبار به انجام آن شده است می‌تواند موثر باشد. (بوسار، ۱۳۷۵: ۱۷-۱۶) اگرچه مباحثی از قبیل رضایت یا نارضایتی بزه دیده از بردگی جنسی، برخی حقوقدانان را بر آن داشته که تنها نارضایتی بزه دیده از ارتکاب اعمال مجرمانه را عامل رفع عنوان مجرمانه بدانند، با این حال برخی دیگر از نوادیشان رضایت کودک در ارتکاب جرائم جنسی را بی اعتبار می‌دانند و کودک قربانی را در هر صورت مستحق دریافت کمک‌ها و راهنمایی‌های ویژه حمایتی می‌دانند که خوب است قانونگذاران این رویکرد را در قوانین، ضابطه مند و ضمانت اجرا دار کنند.

نتیجه‌گیری

یکی از زشت‌ترین جنبه‌های اجتماعی زندگی بشریت امروز، سوءاستفاده و بهره‌کشی جنسی از کودکان است، که در چند دهه اخیر نیز گسترش دوچندان یافته و به دنبال گسترش مبادلات بین‌المللی، جهانی شدن فقر و مهاجرت، رواج و رشد رسانه‌های نوین، افزایش لجام گسیخته سوءاستفاده‌های جنسی از کودکان به عنوان یکی از جذاب‌ترین تفریحات بزرگسالان، واقعیات شرم‌آوری را در جهان امروزی رقم زده است. با نگاهی به وضعیت کودکان تن فروش در کشورهایمانند تایلند، ایالات متحده، رومانی و لهستان، می‌توان مشاهده کرد که رواج فقر و بیکاری، فقدان آموزش، وجود قوانین نابرابر، عدم وجود حمایت‌های قانونی متناسب از کودکان و شهروندان و

۳۷۶..... تحقیقات حقوقی تطبیقی ایران و بین‌الملل، سال دوازدهم، شماره چهل و سوم، بهار ۱۳۹۸

در نهایت تحریکات فزاینده جنسی کودکان از سوی رسانه است. البته، در این میان، « صنعت شرم آور جنسی » جمعی، از مهم‌ترین مشوق‌های گسترش مادی‌گرایی فزاینده و رشد مصرف‌گرایی نیز نقش مهمی در جرایم علیه کودکان دارند. به نظر می‌رسد سیاست کیفری کشورها در این مقوله، علاوه بر اینکه باید به عوامل و زمینه‌های بروز این پدیده شوم توجه بیشتری کند، بایستی بر شدت مبارزه کیفری با مرتکبین بهره‌کشی جنسی کودکان نیز بیفزاید. ضرورت این امر هنگامی بیشتر می‌شود که در زمینه فحشا و قاچاق جنسی، با باندهای قدرتمند و اغلب بین‌المللی روبه‌رو هستیم و بردگی جنسی، علاوه بر اینکه دارای مرتکبین و عاملین منفرد و تشکیلات غیرمنسجم و نیمه‌سازمان یافته است، از حمایت شبکه‌های بزرگ بین‌المللی و بعضاً متکی به همکاری صاحبان قدرت رسمی - یا حداقل مماشانات آن‌ها - نیز برخوردار است.

قانون‌گذار ایران به موازات تصویب اسناد بین‌المللی، تلاش کرده است قوانین داخلی را نیز اصلاح کند، از جمله می‌توان به تصویب به‌کنوانسیون حقوق کودک در اسفند ۱۳۷۲ یکی از عوامل تاثیرگذار اشاره کرد. همچنین تصویب قانون حمایت از خانواده در سال ۱۳۹۱ و قانون مجازات اسلامی مصوب ۱۳۹۲ و بالاخره لایحه حمایت از کودکان و نوجوانان از نکات مثبت تحولات تقنینی نسبت به مقابله با پدیده بهره‌کشی جنسی کودکان است؛ با این اوصاف یافته‌های جرم‌شناختی و بزه‌دیده‌شناختی و اسناد بین‌المللی، خلاء‌هایی در زمینه بزه‌دیدگی جنسی کودکان دارد که تنها با مطالعه تطبیقی اسناد اخیر و قوانین و مقررات داخلی می‌توان این خلاءها و نارسایی‌ها را روشن ساخت و در نتیجه راهکارهای اصلاحی در جهت حمایت افتراقی بیشتر از کودکان ارائه داد. در این راستا پیشنهاد می‌شود هر سریع‌تر لایحه حمایت از کودکان و نوجوانان توسط قوه مقننه به تصویب برسد.

منابع

- اسدی، لیلاسادات (۱۳۹۲). **حقوق کیفری خانواده**. تهران: انتشارات میزان، چاپ اول.
- امیری، طاهره (۱۳۹۸). **رویکرد سیاست جنایی ایران به پیشگیری از پدیده کودکان کار**، پایان نامه کارشناسی ارشد، رشته حقوق جزا و جرم شناسی، دانشگاه آل طه.
- بوسار، آندره (۱۳۷۵). **بزهکاری بین‌المللی**، ترجمه نگار درخشانی، تهران: انتشارات گنج دانش.
- حاجی ده‌آبادی، احمد و کرامتی معز، هادی (۱۳۹۶). **تقابل ضمانت اجراهای کیفری قانون حمایت از خانواده مصوب ۱۳۹۱ با ویژگی‌های خاص جرم انگاری در حوزه خانواده، فصلنامه علوم اجتماعی**، دوره ۱۱، ویژه نامه پیشگیری از جرم و حقوق. حاجی ده‌آبادی، احمد (۱۳۸۹). **مقررات کیفری لایحه حمایت از خانواده در بوت‌ه نقد، فصلنامه راهبردی زنان**، سال دوازدهم، ۴۸.
- حاجی ده‌آبادی، محمدعلی؛ هوشمند، پونه و سفیدی، سپیده (۱۳۹۶). **بررسی حقوقی جرم شناسی هرزه نگاری جنسی کودکان، فصلنامه تحقیقات حقوق تطبیقی ایران و بین‌الملل**، دوره ۱۰، شماره ۳۸.
- جلالی فراهانی، امیرحسین (۱۳۸۷). **گزارش توجیهی کنوانسیون جرایم، کمیسیون سیاست جنایی مرکز مطالعات توسعه قضایی و مرکز پژوهش‌های مجلس شورای اسلامی**.
- زینالی، امیرحمزه (۱۳۹۴). **جهانی شدن حقوق کیفری (در قلمرو حمایت از کودکان در برابر بزه دیدگی)**، تهران: بنیاد حقوقی میزان، چاپ اول.
- سلیمی، صادق (۱۳۸۰). **جنایات سازمان یافته فراملی در کنوانسیون پالمو و آثار آن، مجموعه مقالات اولین همایش حقوق بشر**، دانشگاه علامه طباطبائی.
- صابری، هنگامه (۱۳۷۸). **ضمانت اجرا در حقوق بشردوستانه**، تهران: انتشارات وزارت خارجه، چاپ اول.
- قاری سید فاطمی، سید محمد (۱۳۸۲). **حقوق بشر در جهان معاصر**، تهران: انتشارات دانشگاه شهید بهشتی، چاپ اول.

۳۷۸..... تحقیقات حقوقی تطبیقی ایران و بین‌الملل، سال دوازدهم، شماره چهل و سوم، بهار ۱۳۹۸

- کاشی، سمیرا(۱۳۹۷). تحلیل جرم‌شناسی بزهکاری جنسی ناشی از بزه‌دیدگی دوران کودکی، پایان‌نامه کارشناسی ارشد، رشته حقوق جزا و جرم‌شناسی، دانشگاه آزاد اسلامی واحد تهران شمال.
- کرامتی معز، هادی میرخلیلی، سید محمود، عالی پور، حسن و شیدائیان، مهدی(۱۳۹۸). پیوند گرایش به شبکه‌های اجتماعی مجازی و بزه‌دیدگی نوجوانان (مطالعه موردی دانش‌آموزان بین ۱۲ تا ۱۵ سال منطقه پنج شهر تهران)، فصلنامه تحقیقات حقوق تطبیقی ایران و بین‌الملل، دوره ۱۲، شماره ۴۵.
- کرامتی معز، هادی و عبدالهی، سامان(۱۳۹۵)؛ تحلیل جامعه‌شناسی جنایی علل و پیامدهای هرزه‌نگاری در شبکه‌های اجتماعی مجازی و راهکارهای پیشگیری اجتماعی از آن، فصلنامه علوم اجتماعی، سال دهم، شماره ۴.
- محمد نسل، غلامرضا و محمد نسل، زهرا(۱۳۹۴). بررسی علل شکل‌گیری چرخه کودک‌آزاری (با تأکید بر نظر کارشناسان)؛ مجله پلیس زن، شماره ۲۲.